

4. Прусенко Г. Є. Види процесуальних договорів у цивільному судочинстві. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 12. С. 61–64. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2018/12/11.pdf> (дата звернення: 03.04.2019).

5. Короед С. О. Окремі нормативно-процесуальні перешкоди ефективності цивільного судочинства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2014. Вип. 24, т. 2. С. 53–56.

6. Коханская М. Л. Общие тенденции в обеспечении эффективности гражданского судопроизводства в Украине. *Legea și viața*. 2018. Июль. С. 60–63.

7. Рожкова М. А. Теория процессуального договора и сделки, направленные на защиту прав. *Российский ежегодник гражданского и арбитражного процесса*. 2007. № 6. С. 1–16.

Одержано 07.04.2019

УДК 347.131.2:347.440.64

Оксана Михайлівна ГНАТІВ,

асистент кафедри цивільного права та процесу

Львівського національного університету імені Івана Франка,

кандидат юридичних наук;

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4161-8478>

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ПОЗОВНОЇ ДАВНОСТІ У ВІДНОСИНАХ ЗА УЧАСТЮ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Позовна давність розглядається, як строк, протягом якого особа може звернутися до суду за захистом свого цивільного права та/або інтересу (ст. 256 Цивільного кодексу України). Безперечно, що особа може звернутися до суду і зі спливом вказаного строку, однак, вона несе ризик застосування передбачених законом наслідків.

Позовна давність слугує строком захисту цивільних прав та/або інтересів не лише фізичної і юридичної особи, а й інших суб'єктів цивільних прав, у тому числі публічно-правових утворень. Держава, не зважаючи на те, що встановлює загальнообов'язкові правила поведінки для учасників суспільних відносин, теж зобов'язана їх дотримуватися, зокрема, нести відповідальність за невиконання чи неналежне виконання своїх обов'язків, а також ризики, пов'язані із застосуванням наслідків спливу позовної давності.

У силу особливостей своєї правосуб'єктності держава набуває і здійснює цивільні права, а також створює та виконує цивільні обов'язки через органи державної влади, створені нею юридичні особи публічного та приватного права. Очевидно, що саме на цих суб'єктів покладається обов'язок забезпечення реалізації інтересів держави у цивільних правовідносинах та недопущення їх порушення.

У тих випадках, коли органи державної влади чи інший суб'єкт владних повноважень неналежно здійснює або не здійснює свої повноваження щодо

захисту інтересів держави або у разі відсутності такого суб'єкта, ці обов'язки покладаються на прокуратуру згідно з ч. 3 ст. 23 Закону України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 року. За цих умов слід розрізняти початок перебігу позовної давності:

1) якщо у спірних правовідносинах визначено орган державної влади чи іншого суб'єкта владних повноважень, який виступає у цих відносинах від імені держави, то перебіг позовної давності розпочинається з дня, коли відповідний суб'єкт дізнався або міг дізнатися про порушення права або інтересу держави або про особу-порушника (Постанова Великої Палати Верховного Суду від 22 травня 2018 року у справі № 369/6892/15-ц);

2) якщо законодавством України не визначено суб'єкта владних повноважень у певній сфері цивільних відносин, у якій порушено права або законні інтереси держави, то перебіг вказаного строку починається з дня, коли про таке порушення або особу, яка порушила право чи інтерес, стало відомо відповідному органу прокуратури.

Власне, нез'ясування моменту, з якого почався перебіг позовної давності для Кабінету Міністрів України як державного органу, уповноваженого здійснювати розпорядження земельними ділянками лісового господарства, стало підставою для передання Великою Палатою Верховного Суду справи № 359/2012/15-ц на новий розгляд до суду першої інстанції (Постанова Великої Палати Верховного Суду від 30 травня 2018 року у справі № 359/2012/15-ц).

Однак, Верховний Суд не зовсім послідовний у своїй правозастосовній практиці. Так, у своїй Постанові від 20 червня 2018 року у справі № 697/2751/14-ц Велика Палата слушно вказала, що держава в особі уповноважених органів несе ризик пропуску позовної давності. Однак, при цьому, помилково визначила початок її перебігу у випадку визнання незаконним правового акту. Дійсно, до 15 січня 2012 року, коли набрав чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення порядку здійснення судочинства» від 20 грудня 2011 року, позовна давність не поширювалася на вимоги, пов'язані із визнанням незаконним нормативно-правового акта державного органу, органу місцевого самоврядування, органу Автономної Республіки Крим, яким порушено право власності або інше речове право уповноваженого суб'єкта. Проте, після набрання чинності вищезгаданим Законом, до цих вимог застосовується загальна позовна давність у три роки, перебіг якої починається з 15 січня 2012 року.

Таким чином, за цих обставин діють спеціальні правила обчислення позовної давності, зокрема, щодо початку її перебігу, тобто не має правового значення, коли особа дізналася або могла дізнатися про порушення свого права чи про особу порушника. Тому позов пред'явлений протягом законодавчо визначеного строку, вважається поданим у межах позовної давності. Загальна позовна давність щодо порушень, які мали місце до набрання чинності вказаним Законом, закінчується 15 січня 2015 року. Позов, у розглядуваній справі

№ 697/2751/14-ц, пред'явлений прокурором у листопаді 2014 року, тобто у межах позовної давності.

Питання застосування позовної давності у цивільних правовідносинах за участю держави в особі уповноважених органів потребує подальшого вивчення з метою усунення неузгодженостей у правозастосовній практиці.

Одержано 06.04.2019

УДК 347.91/95

Лариса Василівна ДІДЕНКО,

доцент кафедри цивільного та господарського права і процесу

Міжнародного гуманітарного університету,

кандидат юридичних наук, доцент

ЗНАЧЕННЯ ОБ'ЄКТІВ ЦИВІЛЬНИХ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН ТА НАУКОВІ ДИСКУСІЇ ВІДНОСНО ПРОБЛЕМИ ЇХ КЛАСИФІКАЦІЇ

Під об'єктом процесуальних правовідносин більшість вчених позначають те, заради чого виникають і на що спрямовані певні правовідносини, це явища матеріального й духовного миру, на які спрямовані процесуальні суб'єктивні права й обов'язки. Інакше кажучи, об'єкт процесуальних правовідносин – це різноманітні матеріальні й нематеріальні блага, заради охорони й захисту яких суб'єкти цивільного процесуального права вступають у цивільні процесуальні правовідносини.

Існують різні погляди на те, що є об'єктом цивільних процесуальних правовідносин. Одні автори затверджують, що в галузях процесуального права немає об'єкта. Так, С. С. Алексєєв вважає, що в галузях процесуального права, у яких результат діяльності зобов'язаної особи невіддільний від самої діяльності, немає й спеціальної проблеми об'єкту правовідносин. Однак він визнає, що при теоретичному аналізі й у цих галузях права можуть бути знайдені об'єкти у вигляді результатів дій зобов'язаної особи. М. А. Гурвич також затверджує, що процесуальні правовідносини не мають об'єкту. З наведеною точною зору навряд чи можна погодитися. Більшість авторів справедливо вважає, що безоб'єктних правовідносин не існує, тому що в цьому випадку невідомо, заради чого суб'єкти процесуального права вступають у правовідносини. Однак автори висловлюють різні точки зору по питаннях, які конкретно блага є об'єктом цивільних процесуальних відносин. Так, Н. А. Чечина вважає, що об'єктом цивільних процесуальних правовідносин є поведінка осіб, що беруть участь у справі. Однак і з цією точкою зору не погоджуються інші автори. Поведінка осіб, що беруть участь у справі, є змістом їх суб'єктивних процесуальних прав і обов'язків, а не об'єктом процесуальних правовідносин. Аналогічну точку зору висловлює й Д. М. Чечот, який вважає, що об'єктом цивільних процесуальних правовідносин є процесуальні дії суб'єктів правовідносин, вчинені в ході